

Pszota Eszter¹

A jogi oktatás szerepe a 21. században: hallgatói és oktatói motivációk a jogásszá és a jogi oktatóvá válásban

Témaválasztás indokolása, bevezetés

A XXI. század első negyedének közeledtével, a rendszerváltást követő több, mint harminc év után - a célirányos előrehaladás és fejlődés érdekében – reflexió tárgyává kell tennünk, hogy miként alakult a jog, a jogászság és a jogi oktatás szerepe az elmúlt évtizedekben.

A tanulmányom elkészítésének fő motivációja az volt, hogy a felvételi jelentkezési eljárás lezárásának előestéjén döntöttem el, hogy a tanári képzés helyett a jogi pályát választom. A jogi tanulmányaim folyamán ébredtem rá, hogy a tudás, a tanulás és a tanítási vágyam nem csökkent, hanem – a jogász hivatás mélyebb megismerése során egyre – növekedett, amíg III. évfolyamon előtérbe nem került ismét az oktatói pálya gondolata.

Ahhoz, hogy megfelelően tudjak dönteni, elengedhetetlennek tartom annak a megvizsgálását és tüzetesebb megismerését, hogy a korban, tudásban és tapasztalatban is előttem állók, - miért választották ezt a hivatást.

Vallom, hogy az oktatás mindenek az alapja. „Az oktatás minősége egyike azon tényezőknek, amelyek meghatározzák, hogy egy ország növelni tudja-e versenyképességét, polgárainak jólétét és jólétét a globalizálódó világban.”² Minden az emberiség fejlődését elősegítő gondolat először csak egy hipotézisként látott napvilágot és fejlődött azzá, amit modern hétköznapijainkban innovációként és csúcstechnológiaként emlegetünk. Az én hipotézisem az, hogy az oktatás, kiváltképpen a jogi oktatás képes megváltoztatni, azokat a jogrendszerben – mint társadalmi produktumban - rejlő hibákat és hiányosságokat, (továbbiakban: kihívás) amelyekkel a jelen kor szemben áll és amelyekre megoldást kell, hogy találjon.

I. A jogi oktatás aktuális kérdései

1. A jogi oktatói és a praktikus szféra kapcsolata

Megkérdőjelezhetetlen az a tézis, hogy a jogászképzésben az egyetemi oktatóknak nélkülözhetetlen szerepe van. „Nem csak a jogi oktatásra, de magára a jogra is legkomolyabbnak mondható”³ az oktatók szerepe, hiszen a társadalom egy igen jelentős rétegének képzése, erkölcsileg és szakmailag is megfelelő értékrendjének felállítása vagy annak megszilárdítása a feladatuk és a felelősségük, hiszen ők képezik a jövő bírait, ügyvédeit, köz- és államigazgatási szakembereit, üzletembereit.⁴

A két szféra között harmonikus együttműködés és szükségszerű érdekazonosság kell, hogy fennálljon, hiszen azzal, hogy a képző intézmények mind az elméleti, mind a gyakorlati tananyagot átadják, nagyobb lesz a végzett hallgatók esélye a magas elvárásokkal rendelkező munkaerőpiacon. Ha az oktatás túlzottan eltolódik egyik vagy a másik orientáció felé, azzal mind a képzés, mind a gyakorlat működését veszélyeztető szituáció áll elő, miszerint az elvárt

---

¹ Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Jogász szak, IV. évfolyam

²TALIS: *Creating Effective Teaching and Learning Environments*: First results from TALIS. OECD, Paris. (2009)

³ Bruce D. Fisher és Paul Bowen szavait idézi Richard E. REDDIGER: „Where Did You Go to Law School?” Gatekeeping for the Professoriate and Its Implications for Legal Education. 53. Journal of Legal Education, 2003, 596.p.

⁴ NAGY ZSOLT: *A jogi oktatás fejlődése és aktuális kérdései*. Pólay Elemér Alapítvány. Szeged, 2007. 110.p.

képességek hiánya miatt végső soron a szakma megbecsültsége csökken, társadalmi bizalomvesztés alakulhat ki a jogászokkal szemben.⁵

Az oktatással szemben sokszor kritikaként fogalmazódik meg a túlzott akadémikusság, a praktikus ismeretek hiánya. Ennek egyik okát abban látom, hogy jelenleg is főként olyan oktatói vannak az egyetemeknek, akik hivatásukat főállásban töltik be és csak kis százalékuk gyakorlati jogalkalmazó is. Könnyen magyarázható ez az állapot, hiszen a fennálló képzési struktúra még mindig a lexikális tudás elsajátításában – esetenként a szószerinti visszaadásában - leli meg a kritikus (jogászi) gondolkodás eredőjét. Véleményem szerint ez a XXI. században már nem elégséges készség, tekintettel a komplex jogi problémákra és azok számosságára a joggyakorlatban.

A jogtudományi és a gyakorlati jogalkalmazás közelítésében megfontolandónak tekintem a magyar jogalkalmazásban való honosítását a *common law* jogcsalád sajátosságának, valamint a nemzetközi bíróságok előtt fennálló gyakorlatot, miszerint bíróság előtt hivatkozható és vitathatatlanul helytálló érvelés az, ha egy elismert jogtudós munkájára, tanulmányára hivatkoznak a saját érvrendszerük felállításánál során a felek és/vagy a jogi képviselők.

2. A jogi tudás és annak átadása, avagy hogyan tanítható a jogászi gondolkodás?

*“Minden vélemény egyazon pont körül fogalmazódott meg: a jogászképzés non plus ultrája a jogászi gondolkodásmód és annak a joghallgatók számára történő minél teljesebb átadásának módszerei és mikéntje.”*⁶

Kiemelendőnek tekintem Nagy Zsolt docens úr tanulmányából a fent idézett szövegrészt, hiszen a jelen tanulmány célja annak bizonyítása, hogy a jog, mint a társadalmi viszonyok produktuma képes és alkalmas fordított irányban is hatni, azaz képes visszahatni a társadalomra. Ahhoz, hogy a jog regulatív és orientatív szerepe is meg tudjon valósulni a magyar társadalomban elengedhetetlen az elemzés céljából a jogászi gondolkodásról elmélkedni.

Nancy B. Rapoport széleskörű definícióját igyekezett megfogalmazni a jogászi gondolkodásnak, véleménye szerint *“a jogi gondolkodás magába foglalja a joganyagok (jogszabályok, esetek, adminisztratív rendeletek, utasítások, fogalmak) tudását, használatát értelmezésre történő ismereteket, normatív argumentációs képességet, melyeket akár a peres eljárások során a felek érdekében, akár a normaalkotás során a társadalom érdekében hatékonyan alkalmazni lehet.”*⁷ A fent idézett definíció bár számos kritikát kapott, ezen tanulmány szempontjából kimerítőnek találom a fogalom meghatározás elemeit. Azért tartom kulcsfontosságúnak a jogászi gondolkodás megemlítését ehelyütt, mert pont ennek a készségnek a szigorú szempontok szerinti és átfogó megreformálása lenne ahhoz szükséges, hogy a tézisem beigazolódjon.

E professzionális gondolkodás Catherine Valcke szerint az alábbiakat jelenti: ahhoz, hogy egy-egy jogszabályt és annak érvényesülését kimerítően tudjuk értelmezni, a szabályok és elvek kapcsolatrendszerét, valamint azok társadalomhoz való viszonyát képesek legyünk megérteni, a társadalom széleskörű politikai, etnikai, gazdasági, etikai attitűdjének ismerete elengedhetetlen.⁸

II. Hallgatói motivációk

---

⁵ NAGY 2007, 111.p

⁶ NAGY 2007, 116.p.

⁷ Nancy B. RAPOPORT: *Is "Thinking Like a Lawyer" Really What We Want to Teach?* In: Pamela Lysaght, Amy E. Sloan, Bradley G. Clary ed. i.m. 97-102.p

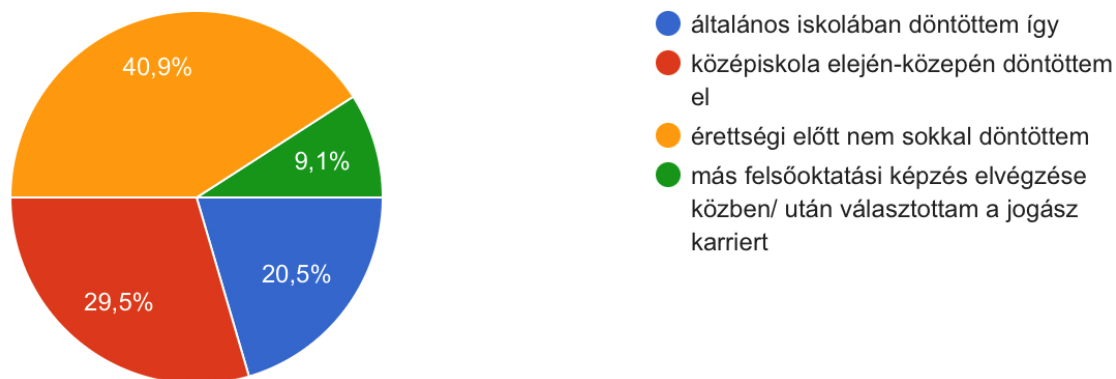
⁸ NAGY 2007. 119.p.

A tanulmányom elkészítését megelőzően hallgatótársaim, főként évfolyamtársaim körében végeztem kutatást a témával kapcsolatban. A minta csoportom a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar jogász szakos, nappali tagozatos hallgatóinak 2023/24 tanévben IV. évfolyama. A kérdőív körülbelül 120 fő számára volt elérhető, amelyből 44 válaszlapon érkezett vissza, melyek mindegyike értékelhető volt, egyesével és összességükben is értékes információval szolgált számomra. Tekintettel a kérdőív kitöltésének önkéntes voltára a 44 választ reprezentatív véleménynek tekintem, hiszen az is sokatmondó arányszám, ha a hallgatói motivációkról beszélünk, hogy hányan töltik ki a motivációs kérdőívet.

A minta alapját 91%-ban a IV. évfolyam hallgatói adták, a fennmaradó 9% pedig II. és III. évfolyamosokból tevődött össze. Kettő kiemelendő magyarázata van a minta kiválasztásának, az első az, hogy a saját évfolyamomhoz könnyebben és közvetlenebbül jutok el a kérdőívvel, a másik, ami e tanulmány szempontjából relevánsabb ok, pedig az, hogy ezek a hallgatók már nagy valószínűséggel tudnak az általam feltett kérdésekre választ adni, nagyobb bizonyossággal tudnak a jövőjüket érintő kérdésekről érdemben véleményt nyilvánítani, tekintettel a tanulmányaikban való előrehaladottságra és a végzés közeledtére.

A következőkben a feltett kérdéseket és az arra adott válaszokat szándékozom bemutatni, azzal, hogy a válaszok arányát, a könnyebb értelmezhetőség kedvéért szövegesen egész számokra kerekítve adom meg.

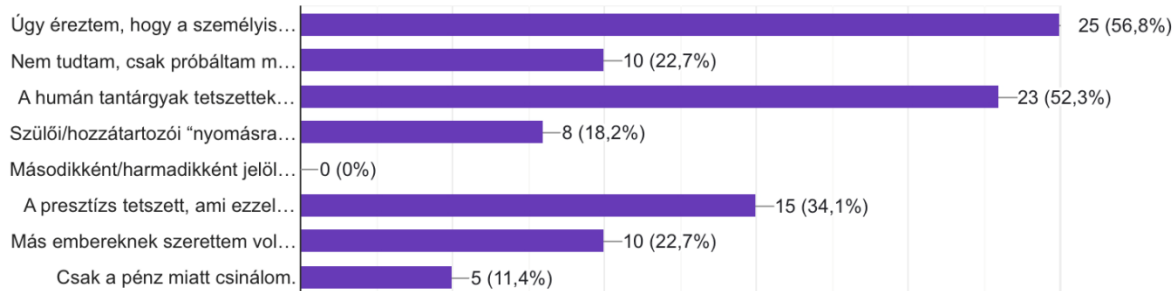
Első kérdés a következő: “Mikor döntöttél úgy, hogy erre a szakra jelentkezel?” A válaszadók 21%-a már általános iskolában, 30%-a a közép iskolai éveit elején, 41%-a érettségi előtt nem sokkal, míg 9%-uk már más felsőoktatási képzés végzése közben, vagy azt követően döntött úgy, hogy a jogász szakra jelentkezik. (1. ábra). Az elhivatottságra és motivációkra irányuló kérdésekre adott válaszokat, mint logikai egységet alkotó egészet a harmadik kérdést követően értelmezem.

1. ábra

Második – nyitott - kérdésként azt tettem fel, honnan tudták a hallgatótársaim, hogy ez a nekik való szak. Ennél a kérdésnél, tekintettel a kérdés jellegére több tényezőt is meg lehetett jelölni, így a válaszok értelmezésénél kiemelendő, hogy a százalékos arányok a 44 hallgatóhoz viszonyítva, a válaszokat egyesével megfigyelve értelmezendők. A megkérdezettek közül 25 fő érzete a személyiségéhez legközelebb állónak a jogász pályát (57%), 23 fő azért választotta a szakot, mert a humán tárgyak tetszettek neki leginkább a korábbi tanulmányai során (52%), 15 fő pedig figyelembe vette a pálya presztízsét és emiatt választotta (34%), 10 fő érezte úgy, hogy nem volt teljesen biztos a döntésében, csak az értelmiségi pályák közül ez volt számára a legszimpatikusabb (23%), szintén 10 fő válaszolta azt, hogy más embereknek szeretne segíteni professzionális keretek között (23%), 8 fő szülői, hozzátartozói nyomásra döntött a jogász szak

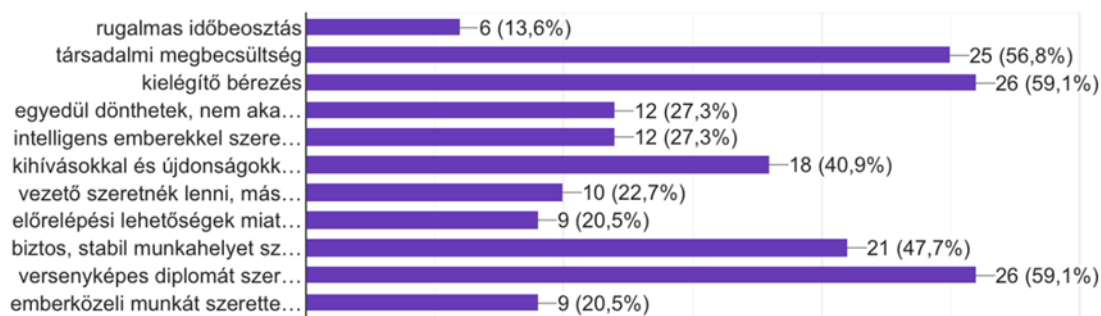
mellett (18%) és 5 fő válaszolta az, hogy igazából csak az anyagi megbecsültség miatt választotta ezt a pályát (11%). Egyetlen hallgató sem jelölte meg azt a választ miszerint, többedikként jelölte meg a jogász szakot az egyetemi felvételi eljárás során és csak erre a szakra

2. ábra

jutott be. (2. ábra)

A harmadik kérdéssel arra kerestem a választ, hogy mik azok szempontok, amelyeket a karrierválasztás során figyelembe vettek. Szintén nyitott kérdésként és többszörös választásként tettem fel a kérdést, így a százalékos számok szintén az egészhez (44 fő) viszonyítva értelmezendők. 6 fő (14%) a rugalmas időbeosztást, 25 fő (57%) a társadalmi megbecsültséget, 26 fő (59%) a kielégítő bérezést vette figyelembe. Szintén 26 fő (59%) gondolta azt hangsúlyosnak, hogy a végzést követően versenyképes diplomát szerez, amivel az élet bármely területén el tud majd helyezkedni. 21 fő (48%) vette figyelembe azt, hogy a jogász végzettséggel olyan munkahelyekre tud pályázni, amelyek stabil és biztos megélhetést nyújtanak. 18 fő (41%) tekinti kihívásokkal és újdonságokkal telinek a szakmát és ezt vette figyelembe a választása során. 12 fő (27%) szeretne egyedül döntéseket hozni a munkája során és szintén 12 fő szeretne intelligens emberekkel körülvéve lenni a mindennapjai során és ezt is figyelembe vette a karrierválasztásakor. 10 fő (23%) szeretett volna vezető lenni és mások munkáját irányítani, 9 fő (20%) szeretett volna emberközeli munkát végezni és 9 fő a szakma által adott előrelépési lehetőségek figyelembevételével döntött így. (3. ábra)

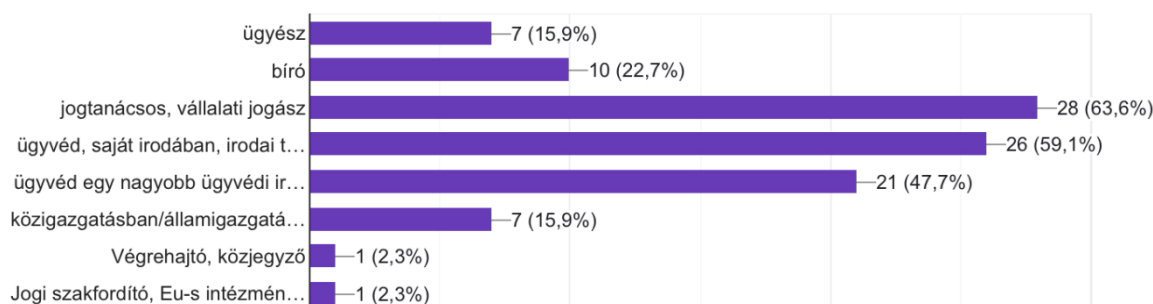
3. ábra

Az első három kérdéssel arra szerettem volna választ találni - a további kérdésekre tekintettel – hogy mennyire elhivatottak hallgatótársaim, milyen a szakmaszeretetük, mennyire korán kötelezték el magukat a jogász hivatás mellett és ezeket milyen szempontok szerint tették. Az első tulajdonság vizsgálatára hivatott a korábban említett 3 kérdés elemzése, hiszen abban az esetben, ha egy hallgatótársam úgy dönt, hogy a későbbiekben katedrára szeretne lépni, nagyon lényeges, hogy szeresse az általa oktatott tárgyat, hiszen ezzel az elhivatottsággal tudja majd a hallgatói érdeklődését felkelteni.⁹ Az elhivatottságot azért szerettem volna vizsgálni, hiszen mind önmagában a jogi professzió, de még inkább az oktatói minőség megköveteli a gyakorlójától az elhivatottságot. Feltételezésem szerint, minél régebb óta készült valaki

⁹ SUPLITZ SÁNDOR: *Tanárok pszichológiai jellemzői diákszemmel* c. doktori értekezése. Debrecen. 2012. 72-74.p.

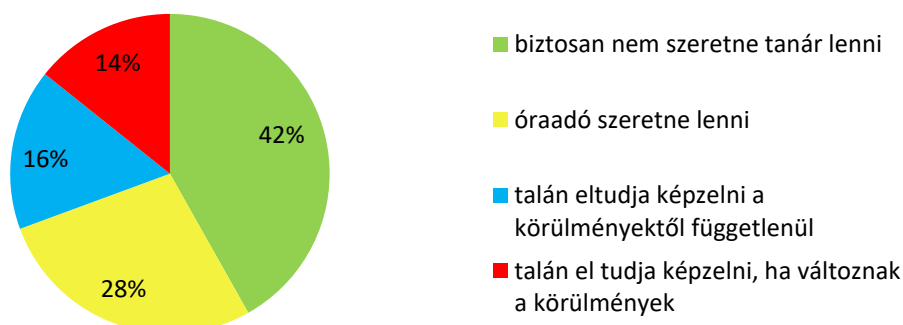
tudatosan erre a pályára, annál szenvedélyesebben szeretne volna elérni a célját, ami akár abban is kicsúcsosodhat, hogy egy téma szakértőjévé, esetlegesen oktatójává szeretne válni.

A következő kérdés arra tért ki, hogy milyen fő jogász professzió területén tudják a válaszadók magukat elképzelni a jövőben. Ez a kérdés is többszörös választást engedett és nyitott válaszadási lehetőséget biztosított. A válaszadók közül 7 fő (a mintacsoport 16%) ügyészi, 10 fő (23%) bírói, 28 fő (64%) jogtanácsosi, vállalati jogászi, 7 fő (16%) közigazgatásban/államigazgatásban dolgozó jogász pozícióban tudja magát elképzelni. Az ügyvédi professziót két csoportra osztottam aszerint, hogy valaki kisebb- vagy közepes irodában szeretne-e elhelyezkedni, illetve saját irodát nyitni vagy nagyobb, esetleg nemzetközi ügyvédi irodában szeretne elhelyezkedni, előbbit 26 fő (59%), míg utóbbit 21 fő (48%) jelölte. 1 fő szeretne végrehajtói vagy közjegyzői állást és 1 fő jogi szakfordító vagy Európai Unió intézményben jogász állást betölteni. (4. ábra)

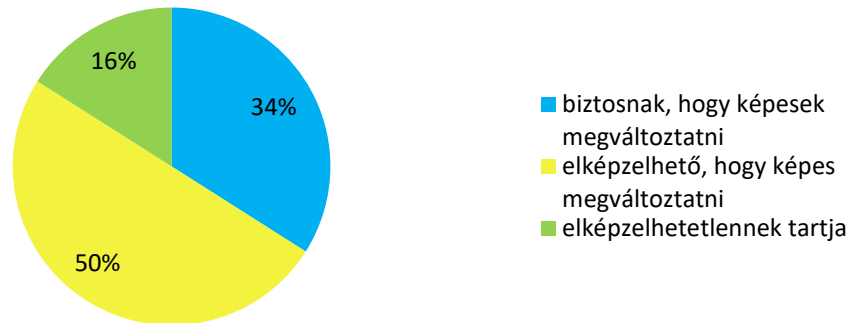
4. ábra

Az ötödik kérdés így hangzott: “El tudod képzelni, hogy valamikor – a közeli vagy a távoli – jövőben egyetemi katedrúra lépsz, akár óraadóként, akár teljes állásban?” A hallgatók jelentős hányada, 42% azt válaszolta, hogy biztosan nem szeretne, semmilyen körülmények között katedrúra állni. Majdnem egyharmaduk (28%) viszont óraadóként el tudja képzelni magát. Összesen 30% talán el tudja képzelni, amelyből 16% az oktatási és társadalmi körülményektől függetlenül, míg 14% csak az említett körülmények pozitív változása esetén. (5. ábra) Fontos tisztázni, hogy a tanulmány szempontjából a körülmények változása alatt az oktatók társadalmi és anyagi megbecsültségét kell érteni. Képes legyen a társadalom, mint egész, újra felismerni a tényt, hogy a tudás érték, az emberiséget és embereket az emeli ki a többi élőlény közül, hogy képes az általa megszerzett tudást és tapasztalatot átadni és annak felhasználásával fejlődni és újat alkotni.

5. ábra¹⁰

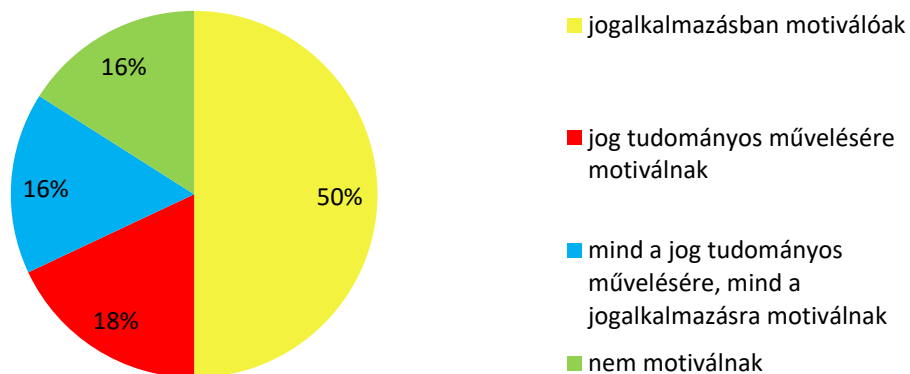
¹⁰ A diagram más színei és jelölése amiatt történt, mert egy fő értékelhetetlen választ adott a kérdésre, így újra kellett számolnom a százalékos arányokat. A további eltérések is ezzel magyarázhatóak.

Fontosnak tartottam közvetlenül rákérdezni a tanulmányom fő kérdésére, miszerint a minőségi jogászképzés képes-e megváltoztatni a jogrendszerünkben fennálló kihívásokat. A kérdőívben magyarázatként két példát állítottam, a könnyebb elképzelhetőség érdekében, ezek: az eljárások elhúzódása, és a szakemberekbe vetett bizalom csökkenése, de a hallgatók képzeletére bíztam, hogy milyen kihívásokra gondolnak még a kérdés megválaszolása közben. 34% biztos abban, hogy a jó szakemberek képesek változtatni a fennálló helyzeten. 50% tartja elképzelhetőnek más társadalmi körülmények változása esetében és 16% tartja elképzelhetetlennek, valamint vallja azt, hogy a jogászok és jogi oktatás erre önmagában nem képes. (6. ábra)

6. ábra

A motiváció-kutatásom utolsó kérdéseként arra voltam kíváncsi, hogy maga az oktatási rendszer és az oktatók hozzáállása mennyire motiváló a számukra. A hallgatók 16%-a van azon az állásponton, hogy fennálló oktatási struktúra motiválja mind a jog tudományos művelésére, mind a gyakorlati munkára, 50%-át a gyakorlati jogalkalmazásra motiválja, 18%-át a jogtudományban való elmélyülésre és 16%-át nem motiválja a jelenlegi oktatási rendszer és a tanárai hozzáállása. (7. ábra)

7. ábra

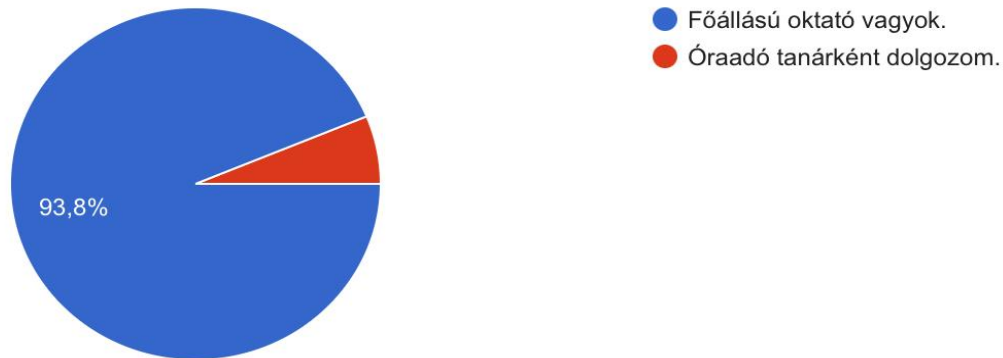
III. Oktatói motivációk

Az oktatói motivációk és karrierválasztás a tanulmányom hipotézisének igazolásában a fő szempont. A tanulmány megírása előtt a Szegedi Tudományegyetem jogi karának 20 oktatóját kértem fel a kérdőív kitöltésére, a tanulmány megírásának napjáig 16 oktató válaszolt a feltett kérdéseimre.

Az első kérdés ahhoz kapcsolódott, hogy óraadóként, vagy főállású oktatóként tanít az egyetemen. A válaszadó oktatók 94%-a főállású, míg 6% óraadó. (8. ábra)

Azért tartottam fontosnak, mert ahogyan erre korábban utaltam, nem elhanyagolható a jogi oktatás megértése szempontjából az akadémikus és a praktikus oktatók arányának a vizsgálata.

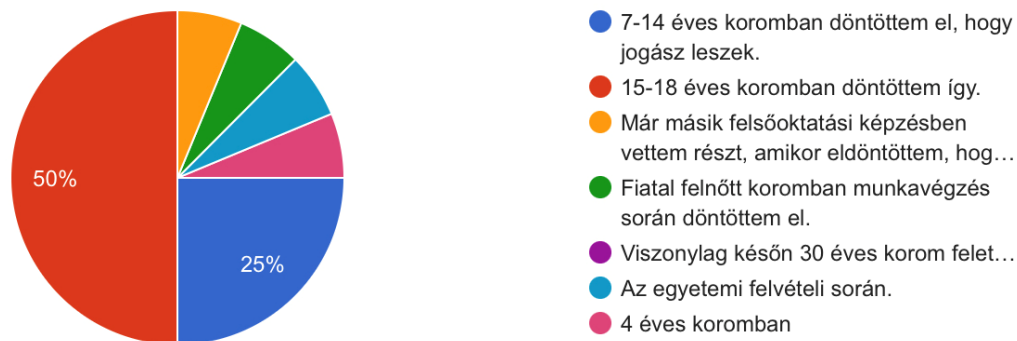
Második kérdés (9. ábra), a hallgatók kérdőívéhez hasonlóan arra irányult, hogy mikor döntöttek úgy az oktatók, hogy a jogász pályát választják. 25% 7-14 éves korában, 50% 15-18 éves korában, 6% az egyetemi felvételi során, 6% 4 éves korában döntötte el. 6% fiatal felnőtt

8. ábra

korábban munkavégzés során és ismét 6% már másik felsőoktatási képzésben vett részt, vagy azt el is végezte, amikor úgy döntött, hogy elkezdi a jogásképzést.

A harmadik kérdés (10. ábra) a következő volt: "Mikor döntött úgy, hogy egyetemen szeretne tanítani?" Az oktatók 12%-a már azt megelőzően tudta, hogy felvették a jogi karra. 44% az egyetemi tanulmányai alatt, 25% a végzést követően, 13% pedig sokkal végzést

9. ábra

követően ébredt rá, hogy oktató szeretne lenni. 6%-ot pedig a végzést követő második évben hívták vissza oktatni.

10. ábra

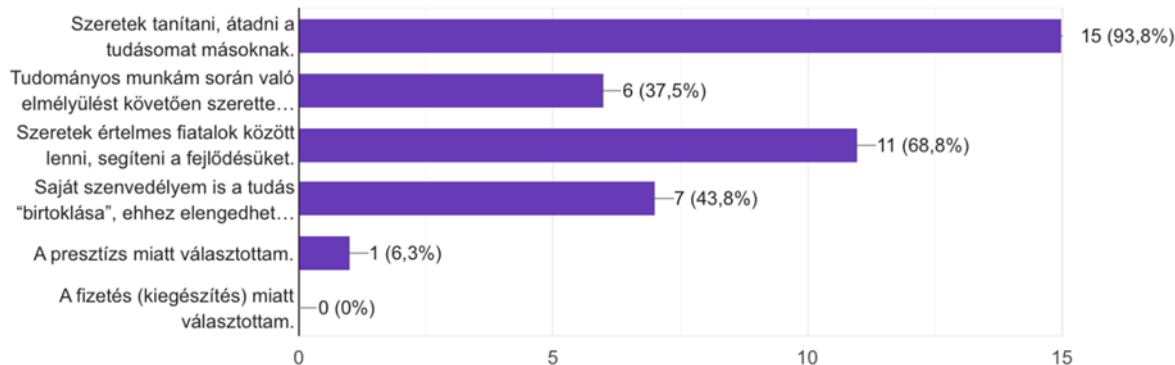
A következő kérdésem (11. ábra) arra irányult, hogy a válaszadó oktatók milyen szempontok alapján választották az oktatást, mint hivatást. A kérdés nyitott volta és a többszörös választás miatt a válaszokat ismét az összes válaszadó számához kell viszonyítani. Ezek alapján a megkérdezettek 94%-a, 15 fő a választásnál figyelembe vette azt (is), hogy szeret tanítani, a tudását másoknak átadni, 11 oktató (azaz az oktatók 69%-a) szeret értelmes fiatalok között lenni és a fejlődésben segíteni őket. 7 fő azért is választotta, mert a saját szenvedélye is a tudás "birtoklása", amihez elengedhetetlen a tanulás és a fejlődés, ennek az örömét szerette volna átadni a hallgatók generációinak, 6 fő a tudományos munkájában való elmélyedést követően az eredményeit szerette volna átadni és csak 1 fő gondolt az oktató hivatás presztízsére, mielőtt a katedrára lépett. Egyetlen oktató sem választotta a fizetés (kiegészítés) válasz lehetőségét. Az számos ponton beigazolódott már, hogy bármilyen tudomány oktatásához 3 elengedhetetlen tulajdonság szükséges. Ezek: az oktató szeresse a tárgyat, értse a tárgyat és képes legyen másokkal megértetni azt. Ezek a tulajdonságok – a fent említett válaszokkal összhangban – az oktatói motivációkból erednek és azokra hatnak vissza is, mint egy önfenntartó rendszert alkotva. A válaszok által az oktatók *intrinzik* motivációira derült fény, amely nem mutatott szignifikáns eltérést a jelen tanulmány előtt megjelent kutatások eredményeitől. Főbb motivációs tényezők továbbra is a pálya jutalmazó jellege¹¹, tehát az, hogy az oktató azzal a szakterülettel foglalkozik, amelyet szenvedéllyel szeret művelni, továbbá a tudásátadás önmagából eredő szépsége,¹² az intellektuális kihívások megoldása, valamint a hallgatók sikereik elérésében való segítése is megjelent.¹³

¹¹ ANDREWS, PAUL–HATCH, GILLIAN: *Evaluation and Research in Education*. Initial Motivations of Serving Teachers of Secondary Mathematics. No. 16(4), (2002) 185-201.p.

¹² BARMBY, P.: *Improving teacher recruitment and retention: the importance of workload and pupil behaviour*. Educational Research. No. 48(3) (2006) 247-265.p.

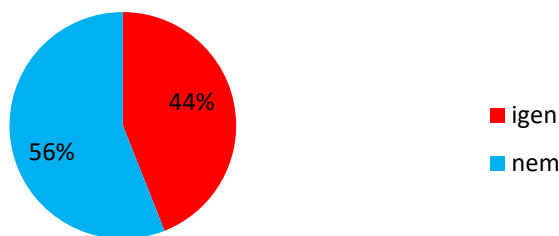
¹³ PAKSI BORBÁLA-SCHMIDT ANDREA-MAGI ANNA-EISINGER ANDREA-FELVINCZI KATALIN: *Gyakorló pedagógusok pályamotivációi*, Educatio 2015/1. 63–82. p.

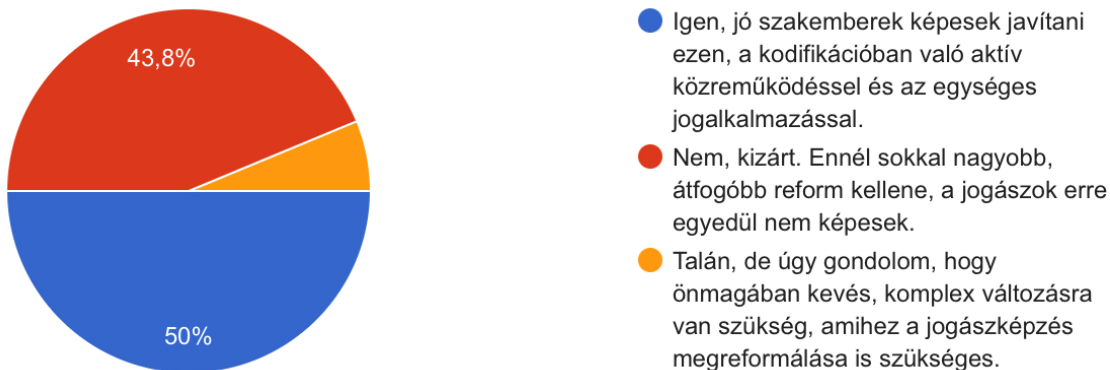
11. ábra

Felmerült bennem a kérdéssor összeállításakor, hogy oka van annak, hogy az oktatók ezt a pályát választották, de vajon csak a jogtudomány ihlette-e őket a tanításra, a következő kérdéssel - "Gondolkodott a jogászképzés előtt a tanári pályán?" – erre kerestem a választ. 44% gondolkodott a tanári szakon is, míg 56% nem, azelőtt, hogy a (jogi) oktatóvá vált. (12. ábra)

12. ábra

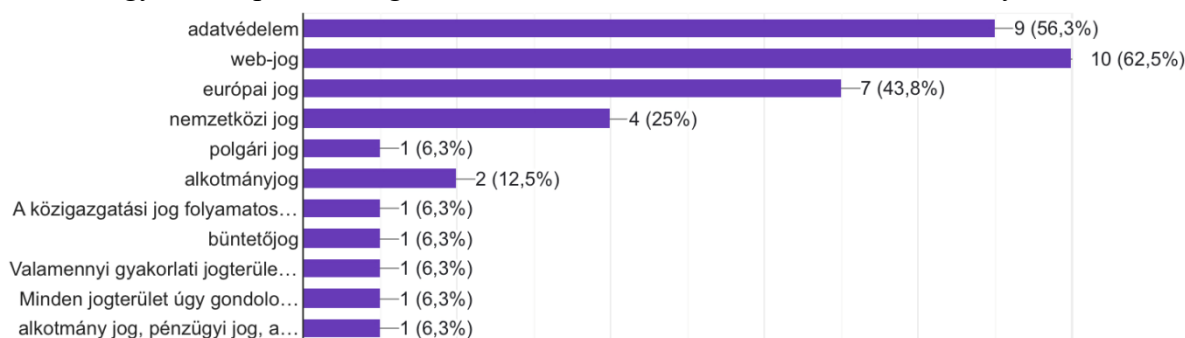
A hallgatókéhoz hasonlóan az oktatói kérdőívben is fontosnak tartottam közvetlenül rákérdezni a hipotézisemre. Szintén ugyanazokat a kihívásokat adtam meg példaként a kérdésfeltevéskor, mint a hallgatók esetében, de az oktatók esetében a választ hitelesebbnek találom, hiszen ők azok, akik a mindennapok során is szembesülnek, szembesülhetnek ezekkel a jogrendszerben rejlő kihívásokkal. A válaszaik azonban meglehetősen egybeesnek a hallgatók válaszaival: 50% szerint képesek a magas színvonalú jogi oktatásban képzett kiváló szakemberek a jogrendszert megváltoztatni, 44% viszont úgy válaszolt, hogy nem képesek egyedül a jogi oktatás és a jogászság megoldani a fennálló kihívásokat. Mindössze 6% szerint talán képesek lehetnek, de önmagában ezek nem elégségesek, komplex változásra lenne szükség, amihez a jogászképzés megreformálása lenne szükséges. (13. ábra)

13. ábra

Arra is kíváncsi voltam, hogy az oktatók szerint melyek azok a jogterületek, amelyek a legnagyobb kihívások előtt állnak a következő öt évben. Nyitott kérdés és többszörös választás lévén ennél a kérdésnél is a már megszokott metodikával értelmezendők a válaszok. 9 fő (56%) szerint az adatvédelem, 10 fő (63%) szerint a webjog, 7 fő (44%) szerint az európai jog, 4 fő (25%) szerint a nemzetközi jog, 2 fő (13%) szerint az alkotmányjog, 1-1 fő (6%) szerint a polgári, a büntető, a közigazgatási, a pénzügyi jog is kihívásokkal néz szembe. 2 válaszadó (13%) szerint azonban az összes gyakorlati jogterület ebben a helyzetben van a digitalizáció és a globalizáció következtében. (14. ábra)

A motiváció kapcsán arról kérdeztem az oktatókat, hogy mennyire inspirálja őket a hallgatók hozzáállása. Az oktatók 44%-át sokszor motiválja a hallgatói hozzáállás, 50%-át motiválja az, ahogyan egy-két hallgató az általa oktatott tárgyhoz áll, míg 6% szerint pont amiatt az egy-két inspiráló hallgató miatt érdemes ezt a hivatást űzni. Személyes örömmre

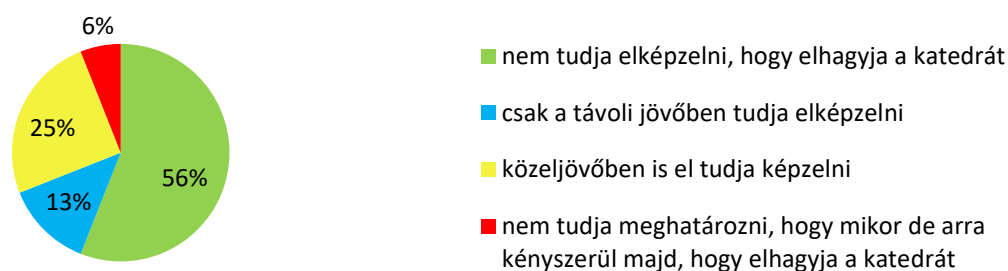
14. ábra

15. ábra

szolgál, hogy egyetlen oktató sem választotta a következő opciót: “nem motivál, hiszen azt veszem észre, hogy a hallgatók többsége nem fogékony az általam oktatott tárgyra”. (15. ábra) Ez utóbbi kérdés már a motiváció mindennapi fenntartására és a motiváció vesztesre irányult, és azt vizsgálta, hogy a fennálló kihívások ellenére mennyire tudják az oktatók fenntartani a hivatásuk iránti szeretetét.

Az oktatói kérdőívben feltett utolsó kérdésem az volt, hogy el tudják-e azt képzelni, hogy elhagyják a katedrát. Abból, hogy a megadott válaszokon kívül erre érkezett a legtöbb kiegészítő válasz arra következtetek, hogy az oktatók sem biztosak a válaszban, ennek okát abban látom a válaszok alapján, hogy az oktatók több, mint 2/3-a nem elégedett a jelenleg fennálló helyzettel, főként a keresetüket és az ezzel közel sem arányos munkaterhet említették elégedetlenségük okaként. A fennálló nehézségek ellenére az oktatók 56%-a nem tudja elképzelni az életét tanítás nélkül, 13% csak a távoli jövőben és a fennmaradó 31% érzi úgy, hogy vagy a közeljövőben vagy nem tudja meghatározni, hogy mikor, de arra kényszerül majd, hogy elhagyja a katedrát. (16. ábra)

16. ábra

Összegzés, záró gondolatok

A reprezentatív felmérésem alapján az alábbi következtésekre jutottam. Össztársadalmi szinten fennálló probléma a tanári pálya népszerűtlensége, évről évre egyre kevesebben szeretnének oktatók lenni. Hallgatótársaim közül senki nem szeretne főállású egyetemi oktatói állást betölteni. Ez a tény két jelenség előképe lehet, az első az, hogy a jogi oktatásban is fel fog értékelődni a felvett videó anyagokból való oktatás, tekintettel a tanárok hiányára. A második – és véleményem szerint az előbbinél kedvezőbb- eset, hogy a magyar jogi oktatásban soha nem látott mértékben emelkedik meg praktikus jogi oktatók létszáma, azáltal, hogy óraadóként térnek majd vissza a katedrára a kortársaim. Jelen helyzetben megállapítható, hogy azok a jogi oktatók vannak nagyobb számban az SZTE jogi karán, akik kizárólag a jogot, mint tudományt művelik.

A mostani oktatás hiányosságairól valós képet nem ma vagy holnap fogunk kapni, ahhoz, fel kell nőnie egy, de inkább két jogásznemzedéknek a jelenlegi struktúrában.

A hipotézisem, miszerint a magas színvonalú jogi oktatás és az általa képzett kiváló jogász szakemberek képesek szembenézni a jogrendszerben rejlő kihívásokkal és ezt követően képesek a társadalmi előrehaladás motorjává válni csak elméleti szinten állja meg a helyét. A valóságban olyan problémákkal kell megküzdenie mind az oktatói rétegnek, mind a felsőoktatási rendszernek, amelyek megoldása sürgető, markáns, nagy volumenű, és amelyek túlmutatnak a jogász professzióon.

I. Irodalomjegyzék

BADÓ ATTILA - FELEKY GÁBOR - LŐRINCZI JÁNOS- PATYI ZSÓFIA: Összehasonlító motivációs vizsgálat a szegedi joghallgatók körében In: Badó Attila (szerk.): *Jogszociológiai alapismeretek*. Pro Talentis Universitas Alapítvány. Szeged, 2020.

NANCY B. RAPOPORT: *Is "Thinking Like a Lawyer" Really What We Want to Teach?* In: Pamela Lysaght- Amy E. Sloan - Bradley G. Clary ed. i.m

NICHOLAS KASIRER: Bijuralism in Law's Empire and in Law's Cosmos. 52. *Journal of Legal Education* 29.

NAGY ZSOLT: *A jogi oktatás fejlődése és aktuális kérdései*. Pólay Elemér Alapítvány. Szeged, 2007.

RICHARD E. REDDIGER: „Where Did You Go to Law School?. Gatekeeping for the Professoriate and Its Implications for Legal Education. 53. *Journal of Legal Education*, 2003

TALIS: *Creating Effective Teaching and Learning Environments*: First results from TALIS. OECD, Paris. (2009)

SUPLITZ SÁNDOR: *Tanárok pszichológiai jellemzői diákszemmel* c. doktori értekezése. Debrecen. 2012. 72-74.p.

ANDREWS, PAUL-HATCH, GILLIAN: *Evaluation and Research in Education*. Initial Motivations of Serving Teachers of Secondary Mathematics. No. 16(4), (2002) 185-201.p.

BARMBY, P.: *Improving teacher recruitment and retention: the importance of workload and pupil behaviour*. Educational Research. No. 48(3) (2006) 247-265.p.

PAKSI BORBÁLA-SCHMIDT ANDREA-MAGI ANNA-EISINGER ANDREA-FELVINCZI KATALIN: *Gyakorló pedagógusok pályamotivációi*, Educatio 2015/1. 63–82. p.